

3. Булах Л.П. Основні підходи до аналізу проблеми політичного вибору // Проблеми політичної психології та її роль у становленні громадянина Української держави: Зб. наук. праць. – К., 2001, - Вип.3. – С.237-240.
4. Батраченко І.Г. Психологія політичного вибору: перспективи розвитку // Проблеми політичної психології та її роль у становленні громадянина Української держави: Зб. наук. праць. – К., 2001. – Вип.3. – С.233-235.
5. Королько В.В. Основи публік рілейшенз: Посібник. – Київ: Інститут соціології НАН України, 1997. – 334 с.
6. Пірен М.І. Публічна політична діяльність: навч. посіб. / М. І. Пірен. - Київ: НАДУ, 2009. - 288 с.
7. Ольшанский Д.В. Политико-психологический словарь. – М.: Академический проект, 2003. – 576с.
8. Поведение // Психологический словарь (электронное издание). – 2012. – <http://psi.webzone.ru/st/081100.htm>
9. Поведінка // Вікіпедія (електронне видання). – 2012. – <http://uk.wikipedia.org/wiki/Поведінка>
10. Дембицька Н.М. Психологічні особливості політичної соціалізації студентів: Автореф. Дис...канд..психол. наук: 09.00.05/Інститут психології ім.Г.С.Костюка АПН України. – К., 2004. – 20с.
11. Жадан І.В. Політична освіта як чинник формування суб'єкта політичних ставлень // Наукові студії із соціальної та політичної психології. – К.:ТОВ «Міленіум», 2005. – Вип. 10(13).- С.184-195.
12. Москаленко В.В. Проблеми ідентичності в політичній соціалізації особистості // Психологія: Зб.наук. праць НДПУ ім. М.П.Драгоманова. – К.:НДПУ,2002. – Вип..17. – С.65-70.
13. Плющ О.М. Колізії політичної суб'єктності / Наукові студії із соціальної та політичної психології: Зб. статей / Ред.: С.Д.Максименко, М.М.Слюсаревський та ін. – К.: ТОВ «Міленіум», 2007. – Вип.17(20). – С.280-286.
14. Старовойтенко Е.Б. Жизненные отношения личности. – К.: Лыбидь, 1992. – 216с.
15. Татенко В.А. Психология в субъектном измерении. – К.: Просвіта, - 1996. – 404 с.
16. Титаренко Т.М. Соціально-психологічні передумови та детермінанти особистісного вибору // Наук. студії з соц. та політ. психології: Зб. ст. – К.: ТОВ «Міленіум», 2003. – Вип.7(10). – С.55-66.
17. Гарькавець С.О. Психологія політичного вибору: Навчальний посібник – Луганськ: Вид-во СЧУ ім.В.Даля, 2006. – 116 с.
18. Гозман Л.Я., Шестопал Е.Б. Политическая психология. Монография. – Ростов н/Д.: Феникс, 1996. – 448с.
19. Духневич В.М. Проблема готовності до здійснення політичного вибору // Наукові студії з соціальної та політичної психології: Зб. статей. – К.: ТОВ «Міленіум», 2005, - Вип. 12(15). – С. 151-161
20. Інтеграційні процеси в суспільстві та політичний вибір особистості: Монографія / За ред. В. П. Казміренка.-К.: Міленіум, 2008. – 360 с.
21. Циганенко Г.В. Соціально-психологічні механізми політико-ідеологічного самовизначення молоді: Дис... канд. психол. наук: 19.00.05 / Інститут соціальної та політичної психології АПН України. - К., 2005. - 236 с.
22. Бассин Ф.В., Прангишвили А.С., Шерозия А.Е. О перспективах дальнейшего развития научных исследований в психологии ( к проблеме бессознательного и собственно психологической закономерности) // Вопр. психологии. – 1979. - №5 – С. 82-96.
23. Готовность к действию // Психологический словарь (электронное издание). – 2012. – <http://psi.webzone.ru/st/023600.htm>.
24. Васютинський В.О. Інтеракційна психологія влади. – К., 2005. – 492 с.
25. Хазратова Н.В. Психологія відносин особистості та держави. Автореф. дис...д.психол.н., 19.00.05 / Інститут психології ім. Г.С.Костюка АПН України. – К., 2005. – 23с.
26. Гнатко М.М. Психологічні чинники електоральної поведінки сучасного українського виборця // Проблеми та перспективи розвитку психології в Україні:Матеріали 2 з'їзду Товариства психологів України. – Т.6. – Симпозіум «Методологічні засади та прикладні проблеми політичної психології». – К., 1996. – С.64-66.
27. Выбор // Толковый словарь Ожегова (электронное издание). – 2012. – <http://slovarozhegova.ru/word.php?wordid=4308>

*Представленная статья является попыткой концептуализации политического выбора личности, его выделения, в общем терминологическом поле политической психологии. Политический выбор личности рассматривается как интраперсональный процесс осознания собственных потребностей, политико-идеологических ориентаций и установок, принятия ряда субъективных решений, относительно возможности делегирования полномочий одному из политических субъектов и осуществления определенных поступков в ситуации избирательного процесса.*

*This article deals with attempt to conceptualize the political choice of personality, to distinguish it in general terminological field of political psychology and of process of political choice of personality taking into account the action of internal and external factors. The political choice of personality is examined as an intrapersonal process of awareness of own necessities, political and ideological orientations and settings, acceptance of subjective decisions, in relation to possibility of delegation of plenary powers to one of the political subjects and realization of certain acts in the situation of electoral process.*

Про створення єдиного освітнього університетського простору для забезпечення мобільності як тих, хто вчиться, здобуваючи освіту, так і тих, хто навчає говорять уже більше десяти років. Головним завданням університетської освіти вбачається формування універсальної освітньої моделі, яка ґрунтується на пріоритетах гуманітаризації знання, становленні

цінностей особистості в університетському просторі. Нова освітня модель, що включає в себе принципи інтеграції та мобільності, тісно пов'язана з ідеєю «освіти через все життя». Освіта через усе життя (Lifelong Learning – протягом всього життя) охоплює всі фази навчання, в її основі лежить надання можливості кожному індивіду вибирати з числа навчальних середовищ, видів діяльності, регіонів і країн, необхідне для того, щоб вдосконалити свої знання та вміння (компетенцію) і використовувати їх оптимально. Важлива умова для виконання LL – розвиток сумісної (ступінчастої) системи кредитів, яка допускає визнання дипломів і посвідчень, отриманих в школі, в університеті й у сфері професійного навчання. Неперервна освіта та придбання відповідних часові необхідних навичок розглядаються в якості відповідей зростаючої конкуренції і використання нових технологій. Ідея «освіти через все життя» відповідає стратегічній меті Європи – стати найбільш конкурентоспроможним суспільством у світі, що базується на знаннях [1]. Однією з найбільш значущих і актуальних функцій знань, що формуються в університетському просторі соціалізації, є ціннісно-сміслова функція. Оскільки в сучасному суспільстві йде зміна цінностей, що панували протягом тривалого часу, виникають складнощі з особистісним і професійним ціннісним визначенням, то особливо актуально це для сучасної молоді. Ціннісне самовизначення як феномен педагогічної психології являє собою процес становлення цінностей особистості, набуття нею сенсу, цілей і ресурсів власного життя в просторі та часі освіти. Він передбачає якісні зміни у ставленні особистості до власного життя, завдяки формуванню її цілісного уявлення про світ і осмислення свого місця в ньому.

Метою статті є розкриття становлення цінностей особистості в університетському просторі, його характеристик і функцій через ключові аспекти понять «простір» і «середовище» та операціональної тріади – «соціокультурне середовище», «освітній простір» і «освітнє середовище». Середовище розглядається в рамках теорії систем і з точки зору синергетичного підходу [3; 4, 3-20]. У нашому дослідженні використовується визначення поняття середовища як сукупностей, що знаходяться в постійній динаміці реальних умов існування системи (об'єкта) і ймовірнісної картини її розвитку, яка є джерелом різноспрямованого впливу на процес зміни системи з недетермінованим результатом.

Соціокультурне середовище розглядається як сукупність зовнішніх умов функціонування освітніх установ, що включає особливості конкретно-історичної ситуації, характер протікання процесів в основних сферах суспільства, систему нормативних вимог до організації освітнього процесу та її зміни. Використання даного поняття дозволяє відобразити багатовимірний

контекст, єдиний для порівнюваних об'єктів дослідження, задати інтегральні параметри соціальної онтології, які опосередковано визначають конкретну специфіку формування освітнього простору в сучасній Україні та реалізації освітніх функцій у межах його структури.

Поняття освітнього середовища стає невід'ємною частиною психолого-педагогічних досліджень, оскільки включає не тільки функціональні взаємозв'язки, що структурують освітній процес, нормативно-регулятивні документи, що визначають його зміст і інститути, в рамках яких він здійснюється. Воно включає в себе також всю систему взаємодії учасників і чинники, що мають вплив на хід освітнього процесу, формують стохастичний компонент, який визначає неочевидність результатів, одержуваних поряд з досягненням спочатку певних цілей і завдань освітнього процесу.

В межах нашого дослідження ми вважаємо правомірним розглядати один з базових освітніх інститутів – університет – як локальний рівень освітнього середовища, де відбувається формування і розвиток суб'єктних відносин між суб'єктами освіти і вплив якого відбивається у становленні їх цінностей.

Поняття «освітній простір» позначає ту частину соціального простору, в межах якої здійснюється нормована освітня діяльність, і розуміється як сукупність всіх навчальних закладів у системі освіти, пов'язаних певним чином, що підкоряються одним законам. Студент в даному випадку винесений за межі освітнього простору, який може існувати незалежно від нього. Останнім часом, у зв'язку з приєднанням України до Болонського процесу, поняття «освітній простір» стало вживатися для опису сукупності національних освітніх систем, організованих відповідно до єдиних принципів і на загальній нормативно-правовій базі. В межах цього дослідження ми дотримуємося тієї точки зору, що освітній простір являє собою сукупність освітніх середовищ різних рівнів, які виникають у результаті функціонування освітніх установ у межах єдиного нормативно-правового поля, що створюється державою в загальному соціокультурному контексті.

Поняття «простір» останнім часом привертає увагу вчених з різних предметних галузей: фізики, філософії, соціології, культурології, психології, педагогіки тощо. У філософії «простір» трактується як взаємне розташування співіснуючих об'єктів [8, 468]. Найбільш абстрактне визначення звучить наступним чином: «безліч об'єктів, які називаються його точками, при цьому за визначенням вводяться відношення між точками» [8, 468]. У спробі осмислення поняття «простір» як філософської категорії актуалізується роль таких принципів, як взаємодія, розвиток, детермінізм (філософське вчення про об'єктивну закономірність взаємозв'язку і причинної обумовленості явищ матеріального і духовного світу). Основною характеристикою будь-якого простору є конкретні відношення між об'єктами, між суб'єктом і об'єктом, що дозволяють досліджувати феномен простору в певній предметній сфері.

М.Хайдеггер характеризує простір здатністю «конструювати світ» [12]. Він наділяє поняття «простір» співзвучністю слову «простягання», що означає щось просторе, вільне від перешкод. Простір привносить свободу, відкритість, дає про себе знати і в ньому таїться подія. Це важлива просторова характеристика. За М.Хайдеггером подія простору відбувається таким чином, що, по-перше, допускає з'явитися і бути присутнім тим речам, від яких виявляється залежним людське буття, коли простір поступається чомусь. По-друге, простір дає можливість кожній речі належати своєму «для чого» і, виходячи з цього, одна одній. Кожне «місце» у просторі – це не тільки об'єкти і ознаки, що реально спостережувані, а також воно нескінченно інтерпретується, оцінюється, таким чином створюючи специфічні простори. Це, по суті, цілісна сукупність пластів, ієрархія яких варіативна. Кожен з пластів – певна комплексна характеристика. Механізм створення цих пластів обумовлений процесами комунікації, сприйняття і уяви. Кожен пласт – по-перше, один з множинних контекстів місця, тобто цілісна знакова система, організована в смислового плані на підставі відбору ознак і устремління їх до домінант, а по-друге,

просторове уявлення, що ґрунтується на реальностях спостережуваних об'єктів та сформованих стереотипів, і враховує інтереси потенційних споживачів. І.Кант спробував провести демаркаційну лінію між простором, як формою зовнішнього досвіду, і речами, як внутрішнім змістом цього досвіду. Природно, що не існує особливої проблеми співвідношення того, що вміщує, і його вмісту, оскільки таке відношення здійснюється тільки між об'єктами. На його думку, не можна навіть говорити про відношення логічного включення, подібного відношенню між індивідом і класом, оскільки простір передує своїм передбачуваним частинам, які завжди витягнуті з нього. Простір характеризує можливу послідовність їх розташування. Це означає, що простір – це якась універсальна сила, що визначає можливість з'єднання речей, а не їх «вмістилище» чи абстрактна характеристика, яку речі мають у своїй сукупності. Слід зазначити, що у тому чи іншому просторі є смислове ядро, що дозволяє виділяти його з більш широкого контексту і визначати його межі. Простір передбачає наявність у його полі суб'єктів, взаємовідносини між якими, являють у своїй сукупності систему відносин, або комунікативних зв'язків, що утворюють архітектоніку даного простору. Вивчення простору полягає не в статичному розгляді об'єктів, що існують в його контексті, а у динаміці їхніх взаємин, що визначає напрямки розвитку простору. В цілому, виділяють такі загальні властивості простору як зв'язок з часом і тривимірність. Специфічні властивості простору – це його одноразовість, або неоднорідність, ізотропність, або анізотропність, симетрія, або асиметрія. Вивчення різноманітних видів просторів навколишнього світу – це вивчення законів розвитку цього світу.

У сучасних дослідженнях зустрічаються такі широкі поняття, як «соціальний простір», «економічний простір», «культурний простір», «освітній простір», «університетський простір» втім, як і більш вузькі, а саме «простір соціального руху», «простір суб'єктності», «простір зв'язків взаємодії» тощо. Їх виділення стало можливим завдяки різноманіттю просторів, які є похідними суб'єкта дії, в центрі яких – проблема людини та її життєвого світу. В категоріальний апарат педагогічної науки поняття «простір» увійшло відносно недавно і вживається в поєднанні з термінами «виховний», «освітній». Прикладом вивчення простору в педагогічній науці можуть служити дослідження С.К.Бондиревої, Б.С.Гершунського, І.М.Реморенко, Н.Л.Селіванової, Г.Н.Серикова, А.М.Сидоркіна, В.М.Степанова, В.Е.Шукшунова. Досліджуючи проблему єдиного освітнього простору країн СНД, С.К.Бондирева визначає його як особливий соціально-психологічний і соціокультурний феномен, як систему «багатопланових і багатовимірних відносин, що об'єктивно відтворюються і самостійно розвиваються в новому історичному середовищі у процесі організації і трансляції певної, необхідної в сучасному суспільстві, сукупності знань, що змінюється, функціонує в реальному просторово-часовому континуумі, що включає в якості суб'єктів дії країни СНД, і відрізняється високою комунікативною здатністю, стійкістю і стабільністю» [2, 27-28]. Аналіз даного визначення дозволяє виділити провідну характеристику єдиного освітнього простору – взаємодію і зв'язок суб'єктів. Відносини між суб'єктами освіти знаходять свою конкретизацію у взаємодіях, позиціях, спілкуванні. Важливим є висновок про те, що умовою і засобом побудови відносин взаємодії є освіта, через яку людина долучається до культури, входить у множинність культур. Даний простір, по-перше, враховує об'єктивно задані норми, рівень знань, розвиток комунікативних зв'язків, припускає також їх саморозвиток, по-друге, створюється суб'єктами виховання та освіти.

Освітній простір трактується авторами книги «Нові цінності освіти: тезаурус» як існуюче в соціумі «місце», де суб'єктивно задаються безлічі відносин і зв'язків, де здійснюється діяльність різних систем з розвитку індивіда та його соціалізації і як індивідуальний простір, який формується індивідом, а його становлення відбувається в досвіді кожного [7, 63].

Отже, системоутворюючим початком освітнього простору виступають відносини і зв'язки як в широкому сенсі, так і у вузькому. Цінною для розуміння університетського простору є ідея Н.Л.Селіванової про те, що провідною структурною одиницею виховного простору є освітні, культурні та ін. установи, що приймають участь у створенні виховного простору, а механізм його створення полягає у взаємодії колективів, об'єднаних розумінням педагогічних завдань, єдиними принципами та підходами до виховання. В аналізі співвідношення категорій «середовища» та «простору» вона спирається на висновки Л.І.Новікової про те, що «середовище в основі своїй даність, а не результат конструктивної діяльності. Виховний же простір – результат діяльності, причому не тільки творчої, але й інтегруючої <...> середовище треба вміти використовувати у виховних цілях, а виховний простір треба вміти створювати» [6, 28-35]. У створенні виховного простору слід робити акцент не на вироблення єдності принципів і підходів, а на взаємодоповненні різних установ, організацій, структур, співтовариств і реалізованих ними підходів, що забезпечило б оптимальне призначення кожної з них. Поділяючи точку зору Ю.С.Мануйлова, вважаємо, що виховний простір – це частина середовища, в «якому панує певний педагогічно сформований спосіб життя» [5, 36-41] з урахуванням інтересів, потреб, цінностей суб'єктів освіти. В результаті аналізу досліджень простору, вважаємо правомірним виділення університетського простору, де відбувається становлення цінностей через ідентифікацію, самореалізацію, самовизначення суб'єкта освіти як особистості, як соціального суб'єкта і як професіонала. Його простір набуває особливого значення, так як саме система установок, норм, цінностей, символів є складовою загальноприйнятої культури.

Університетський простір становлення цінностей слід розглядати як феномен завдяки такій можливості людини, як діяльність, а цінності – як результат людської діяльності, який зберігає їх ієрархію з певним духовним досвідом, символами, ідеалами. Розглядаючи цінності як засіб людської самореалізації, можна виявити їх потенційні можливості, що здатні впливати на соціокультурний процес, на саму людину. Університетський простір становлення цінностей – це не просто зовнішнє середовище. Становлення цінностей в університетському просторі – внутрішній процес, простір існує і всередині людини як ціннісний простір, сприяючи входженню її в людський вигляд. Це особливе життя суб'єкта освіти, що існує одночасно в житті інших суб'єктів і частково в житті інших культур, залишаючись при цьому індивідуальною людською сутністю. Тому в цінностях поєднуються внутрішній світ людини, погляд вглиб себе і спрямованість зовні. Вони проявляються в трьох вимірах простору: як внутрішня спонтанна субкультура, яка сконцентрована в індивідуальному духовному світі людини; у вигляді інформаційної системи, яка зберігає, створює і передає знання; а також субкультурою функціональною, тобто поведінкою в суспільстві, способом і стилем життя, безпосереднім людським спілкуванням, що постійно розвивається

в просторі та часі. Становлення цінностей в цій системі університетського простору соціалізації відбувається в межах зв'язків смислів субкультур і спостерігається прагнення зрозуміти, якою мірою вони знаходять своє вираження в цінностях, як цінності пов'язані зі смисловими сторонами субкультури.

Університетський простір соціалізації, характерна особливість якого полягає в здатності «конструювати світ» (М.Хайдеггер), являє собою сукупність певних значень провідних понять, системи символів, системи цінностей і норм. В даному просторі відбувається ідентифікація, самореалізація, самовизначення людини як особистості, як соціального суб'єкта, як професіонала. Всі ситуації, що відбуваються в даному просторі, інтерпретуються особистістю як події, з чого випливає той факт, що вони мали і мають особливе значення для становлення цінностей особистості у її загальному розвитку. Ризикнемо охарактеризувати цей простір певною закритістю, яка виражається відособленістю від інших членів суспільства, виробленням відмінних рис, атрибутів. Окремі деталі даного простору фіксуються в пам'яті, і на їх основі формується уявлення – образ, що відображає цінності. Існування університетського простору цінностей можливо завдяки встановленню соціального діалогу. Специфічною формою такого діалогу виступає традиція, яка не просто передає життєвий досвід одного покоління іншому, зберігаючи соціальну інформацію, а також передає цілий життєвий світ і його соціокультурні фрагменти іншим поколінням.

Осмислення процесів, що відбуваються в університетському просторі цінностей, дозволить зрозуміти їх суть, причини їх становлення, їх роль, значення в різних сферах життя, в розвитку особистості, в соціалізації, виявити їх творчий, виховний потенціал, виробити «критичне ставлення» до окремих цінностей, які стали такими в університеті. Університетський ціннісний простір, створюючи людину, отримує самостійне існування, має свою структуру, функції, динаміку, втілює образну модель навколишньої дійсності. Це середовище становлення цінностей особистості, проживання молоді, набуває значущість для суб'єкта, втілюється в реальних діях у творчості. У центрі університетського простору – людина як суб'єкт освіти, що наповнює його духовним змістом. Він виражає певні змістовні поняття, спосіб бачення людини. Слід ще раз підкреслити, що простір впливає на людину як зовні (створення знакових форм: одяг, атрибутика тощо), так і внутрішньо (зміна способу життя, манер поведінки, конструювання нового вигляду). «Будучи живою істотою, людина зростає, функціонує, бачить як перед нею розкривається простір, нерухомі координати якого перетинаються в ній самій» [9, 370]. Так як процес особистісного, професійного, ціннісного самовизначення суб'єкта освіти більшою мірою відбувається в стінах університету, де створюються умови для виживання людини в сучасному непередбачуваному світі, здійснюється підготовка людини до життя в ньому (Б.Барнетт), для «освіти» людини, прилучення її до повноти культури своєї епохи, відкриття з ясністю і необхідністю величезного справжнього світу, в який вона повинна втиснути своє життя, щоб стати автентичною (Х.Ортега-і-Гассет), то ми розглядаємо університетський освітній простір в аспекті цінностей особистості.

На підставі вивчених джерел було з'ясовано, що університетський простір соціалізації – це освітній континуум у всьому різноманітті його системних, процесуальних, ресурсних, суб'єктно-діяльсних, а також духовно-інформаційних складових, цілісність якого забезпечується інтеграційними процесами, що з'являються на всіх його рівнях і зачіпають всі компоненти простору, а також безперервність освітнього процесу в усіх його складових і по всіх параметрах, організований з урахуванням характеристик університетських традицій, де відбувається вибір цілей і становлення цінностей життєдіяльності суб'єкта освіти. Обґрунтовуючи висновок про те, що університетський простір соціалізації виступає фактором ціннісного самовизначення студента, виділено його характеристики, а саме: цілісність; компонентний склад, що включає як індивідуальних, так і колективних суб'єктів, їх взаємозв'язок, структурованість; відкритість простору; наявність створення університетського простору і здатність його до зміни; наявність можливостей, що перевершують потреби суб'єкта в даний момент часу, що забезпечує можливість вибору; педагогічна доцільність організації простору; завдяки його гнучкості зберігаються зони неупорядкованості, в яких народжуються нові цінності, форми, методи, зміст.

Формування і розвиток університетського простору можливо завдяки передумовам: інтелектуальної насиченості університетського простору, що дозволяє при адекватному впливові на нього проявитися закладеному в ньому потенціалу; володіння інноваційним потенціалом, активному використанню інформаційно-телекомунікаційних технологій, що збагачує інформаційну базу особистості студента, сприяє соціалізації особистості, її адаптації в інформаційно-освітньому середовищі; мобільності студентів, високої швидкості реагування на процеси, що відбуваються в зовнішньому середовищі, готовності відчувати, пробувати, не боятися помилитися; наявності обмеженого часового ресурсу, розумінню необхідності його раціонального використання; придбання теоретичних та практичних навичок для успішної професійної діяльності, побудови кар'єри, отримання гідної заробітної плати; властивим студентам вільнодумства, схильності до творчості, саморозвитку, самовдосконалення, самовизначення, підприємницькому духу, здатність до ризику; природному прагненню найбільш активних представників студентства до лідерства, що сприяє успішності в майбутній професійній діяльності; більш демократичного стилю управління університетом з боку професорсько-викладацького складу, що дозволяє відносно вільно і відповідно до інтересів студентів формувати структуру і систему навчальної та позанавчальної діяльності; включенню студентів у процес створення і функціонування власної самостійної діяльності, яка являє собою модель соціалізації та майбутньої професійної діяльності, дозволяє моделювати і проектувати сьогодення і майбутнє; сучасному змісту освіти.

Отже, роль університетського простору соціалізації полягає у створенні умов для переходу: з суб'єктно-об'єктних взаємин на суб'єктно-суб'єктні взаємини; від директивних установок до рекомендаційного характеру впливу керуючої на керовану структуру; від односторонньої управлінської діяльності до інтегративної управлінської діяльності; від пасивних спроб боротися з наслідками до активного їх передбачення (прогнозування) з набутою здатністю ситуативного реагування в різних ситуаціях; від контролю та опіки з боку викладачів в освітньому процесі, в процесі проведення заходів до супроводу діяльності, розвитку самоврядування, консультування лідерів за наявності запиту.

Таким чином, університетський простір соціалізації як частина освітнього середовища університету, актуалізованого суб'єктом освіти, являє собою певний результат освоєння світу, ступінь пізнання і присвоєння його

можливостей на основі особистісного досвіду. В процесі розвитку особистість не може оволодіти всі культурні простори сучасного світу, тому саме університетський простір визначає формування цілей, проектування моделей майбутнього життя, пошук і набуття смислів, становлення цінностей, виступаючи предметом і ресурсом спільної діяльності студента і викладача. Нейтральна позиція викладача, неприйняття існуючих цінностей призводить до нерозуміння проблем молоді, що робить процес навчання неефективним. Роль викладача – не намагатися змінити уявлення студента, а йти слідом за логікою дослідження цінностей особистості, що здобуває освіту в університеті, вибираючи позитивний характер тенденцій, посилюючи їх, або попереджаючи крайнощі, допомогти усвідомити особливості й протиріччя сучасного світу, оволодіти способами життя в ньому, керувати простором і часом власного життя.

З урахуванням сучасних реалій, появою нових трактувань сучасних тенденцій у педагогічній психології ідея університетського простору соціалізації більш, ніж відповідає вираженню мінливого відношення педагогічної теорії і практики до предмету своїх досліджень. Перспектива подальших досліджень вбачається у напрямку емпіричного вивчення взаємовпливу елементів університетського простору на становлення цінностей особистості в ньому.

#### Література

1. *European strategy and co-operation in education and training* [Електронний ресурс] // European Commission. URL: [http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc28\\_en.htm](http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc28_en.htm)
2. *Бондырева С.К.* Психолого-педагогические проблемы интегрирования образовательного пространства: Избранные труды. – М.: Изд-во Московского психолого-педагогического института; Воронеж: Изд-во НПО «МОДЭК», 2003. – 352 с.
3. *Данилов Ю.А., Кадомицев Б.Б.* Что такое синергетика? // В кн. *Нелинейные волны. Самоорганизация.* – М.: Наука, 1983.
4. *Князева Е.Н., Курдюмов С.П.* Синергетика как новое мировидение: диалог с Пригожиным // *Вопросы философии.* – 1992. - № 12. - С. 3-20.
5. *Мануйлов Ю.С.* Средовый подход в воспитании // *Педагогика,* 2000. - №7. – С. 36-41.
6. *Новикова Л.И.* Воспитание как педагогическая категория // *Педагогика,* 2000. – №6. – С. 28-35
7. *Новые ценности образования: тезаурус для учителей и школьных психологов* / Редактор-составитель Н.Б.Крылова. – М.: Российский фонд фундаментальных исследований, 1995. – 113 с.
8. *Философский словарь* / Под ред. И.Т.Фролова. – М.: Республика, 2001. – 719 с.
9. *Фуко М.* Слова и вещи. Археология гуманитарных наук. – СПб., 1980. – С.370
10. *Шютц А.* Формування поняття і теорії у суспільних науках // *Американська соціологічна думка* / Під ред. У. І. Добренькова. М., 1994. – С. 485-492.

*Университетское пространство, его характеристика и функции раскрываются через ключевые аспекты понятий «среда», «пространство» и операциональную триаду - «социокультурная среда», «образовательное пространство» и «образовательная среда». Выделены общие и специфические свойства пространства, а также характеристики университетского пространства. Обосновывается, что университетское пространство выступает основным фактором становления ценностей личности в образовании.*

*University space, its characteristics and function are revealed through the key aspects of the concepts of «environment» «space» and operational triad – «socio-cultural environment», «educational space» and «educational environment». Allocated general and specific properties of the space, as well as the characteristics of university space. Advised that the university space is a factor important of personality's values becoming in education.*

©2012 р.

І. О. Філенко (м. Харків)

#### ЦІННІСНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Ціннісні орієнтації особистості характеризують її з точки зору найважливіших життєвих принципів, які людина використовує як орієнтири на своєму життєвому шляху. Вони багато в чому визначають процесуальні, діяльнісні характеристики суб'єкту – його поведінку, особливості соціально-психологічної адаптації та взаємодії з іншими людьми, ефективність різних видів діяльності, організацію та змістовну наповненість усього життя. Дослідження проблем формування, збереження та зміни цінностей суб'єкту знаходить своє віддзеркалення на терені пошуків науковців в галузях психології, філософії, соціології, культурології, антропології, політичних наук.

Ціннісним основам розвитку особистості приділяється значна увага в працях С.Л. Рубінштейна [ 13 ], В. Франкла [ 15 ], А. Маслоу [ 9 ], О.Г. Асмолова [ 1 ], З.С. Карпенко [ 8 ], М.С. Яницького [16] та інших. В сучасних дослідженнях, присвячених проблемам професійної діяльності, визначається зміст ціннісних орієнтацій особистості відносно: стилів управлінської діяльності (Н.А. Журавльова [ 6 ]); формування станів «вигорання» у вчителів (В.Є. Орел [ 11 ]), льотчиків, диспетчерів, офісних працівників (Ю.В. Бессонова [ 2 ]); процесів адаптації професіонала (С.А. Дружилов [ 5 ]); професійного відбору (В.О. Бодров [ 3 ]) та забезпечення успішності праці (Д.М. Завалишина [ 7 ]). Актуальними є питання становлення ціннісно-смыслові сфери у студентів впродовж професійного навчання у вищих навчальних закладах (Н.А. Журавльова [ 4 ], О.В. Медянова [10], В.А. Погорська [ 12 ]). Визначенню структурних та динамічних особливостей розвитку системи ціннісних орієнтацій в юнацькі роки приділяється особлива увага, тому що згідно С. Л. Рубінштейну [ 13 ] в цьому віці утворюються ціннісні орієнтири, в яких проявляється сама сутність людини; створюється світогляд як система узагальнених уявлень про